

УДК 338.23:330.341.1

Степан Куйбіда

**УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ТРАНСФЕРНОЇ ПОЛІТИКИ,
НЕОБХІДНИХ ДЛЯ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ**

Степан Куйбіда

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ТРАНСФЕРНОЙ ПОЛИТИКИ,
НЕОБХОДИМЫЕ ДЛЯ СТРУКТУРНОЙ ПЕРЕСТРОЙКИ ЭКОНОМИКИ**

Stepan Kuibida

**IMPROVEMENT OF THE TRANSFER POLICY TOOLS NECESSARY
FOR STRUCTURAL ADJUSTMENT OF THE ECONOMY**

Проаналізовано сучасні тенденції та закономірності розвитку трансферу технологій в Україні. Визначено інструменти, за допомогою яких здійснюється державна політика регулювання інноваційної діяльності та трансферу технологій. Досліджено перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні та впливу на ці процеси державної структурної політики.

Ключові слова: трансфер; технології; інноваційний розвиток; інноваційна діяльність; інновації; інноваційний розвиток.

Рис.: 1. Табл.: 3. Бібл.: 18.

Проанализированы современные тенденции и закономерности развития трансфера технологий в Украине. Определены инструменты, с помощью которых осуществляется государственная политика регулирования инновационной деятельности и трансфера технологий. Исследованы перспективы развития инновационной деятельности в Украине и влияния на эти процессы государственной структурной политики.

Ключевые слова: трансфер; технологии; инновационное развитие; инновационная деятельность; инновации; инновационное развитие.

Рис.: 1. Табл.: 3. Библ.: 18.

The current trends and regularities of the development of technology transfer in Ukraine are analyzed. The tools by which the state policy of regulation of innovation activity and technology transfer is carried out are determined. Prospects of development of innovation activity in Ukraine and influence on these processes of state structural policy are investigated.

Keywords: transfer; technology; innovation development; innovation activity; innovations; innovative development.

Fig.: 1. Table: 3. References: 18.

JEL Classification: O32

Постановка проблеми. Прагнення суб'єктів господарювання до економічного розвитку завжди нашоухується на необхідність вирішення інноваційних завдань. Саме тому, одним із основних шляхів розвитку економіки України, забезпечення випуску якісної високотехнологічної продукції, конкурентної як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, є розвиток інноваційної діяльності. Як відомо, сьогодні тільки та економіка є конкурентоспроможною, яка здатна до прискореного оновлення основних фондів, технологій, продукції, підвищує швидкість введення новітніх досягнень науки і техніки.

Саме трансфер технологій у теперішній час став однією з основних складових науково-технологічного розвитку держав світу та виступає одним із джерел економічної незалежності будь-якої держави. Він надає її господарюючим суб'єктам стратегічні можливості не тільки для розвитку як нових галузей на внутрішньому ринку, так і його самого, але й через запозичення й адаптацію досягнень більш розвинених держав, сприяє залученню національного ринку до транснаціональної інфраструктури світових ринків. Саме тому в сучасних умовах зростає актуальність удосконалення інструментів інноваційної діяльності та технологій трансферної політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення ефективного трансферу технологій як невід'ємної складової інноваційної діяльності знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних науковців-економістів. Зокрема ці проблеми досліджували О. Андросова, Л. Антонюк, В. Денисюк, М. Йохна, П. Іжевський, О. Лапко, П. Перерва, Н. Рудь, В. Стадник, В. Соловійов, Л. Федулова, Н. Чухрай та ін. Проте, незважаючи на наявність значної кількості публікацій з цієї теми, все ще зали-

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

шається багато дискусійних питань. Зокрема й у сфері прискорення інноваційного розвитку підприємств шляхом інтенсифікації процесу трансферу технологій в Україні.

Метою статті є аналіз інструментів інноваційної діяльності та вироблення рекомендацій щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Як відомо прогрес суспільства залежить від технологічного прогресу. Його ж забезпечує розвиток високотехнологічних галузей економіки, який вимагає впровадження в діяльність підприємств широкого спектра технологій та інновацій. В умовах глобалізації це призвело до появи техноглобалізму.

Техноглобалізм (глобалізація науки і технологій) трактується як зростаюча свобода, за якої результати розвитку науки і технологій перетинають національні кордони держав у формі наукових праць, товарів, ідей, кваліфікованих спеціалістів, а також технологічного, виробничого та маркетингового ноу-хау. Рівень технологічних змін та швидкість, з якою нова технологія розповсюджується в економіці, є двома базовими елементами процесу глобалізації. Вважається, що рівень технологічної зміни та її поширення підвищуються разом із загальною глобалізацією, збільшуючи при цьому можливість національних виробництв та економічного зростання держав [1, с. 342].

Рівень технологічних змін в епоху розвитку техноглобалізму відображають технологічні уклади виробництва, тоді як трансфер технологій та зростаюча динаміка техноглобалізму зумовлюють їх зміну. За характеристикою технологічних укладів можна зрозуміти, якому типу держав вони відповідають.

Техноглобалізм та науково-технологічні революції зумовлюють формування нових технологічних укладів (рис. 1). Зазначимо, що тоді як у розвинених державах перехід від одного до іншого технологічного укладу відбувається із фактичним «відмиранням» застарілих укладів, то в державах, що розвиваються, такий перехід затримується, а у найменш розвинених – взагалі відсутній.

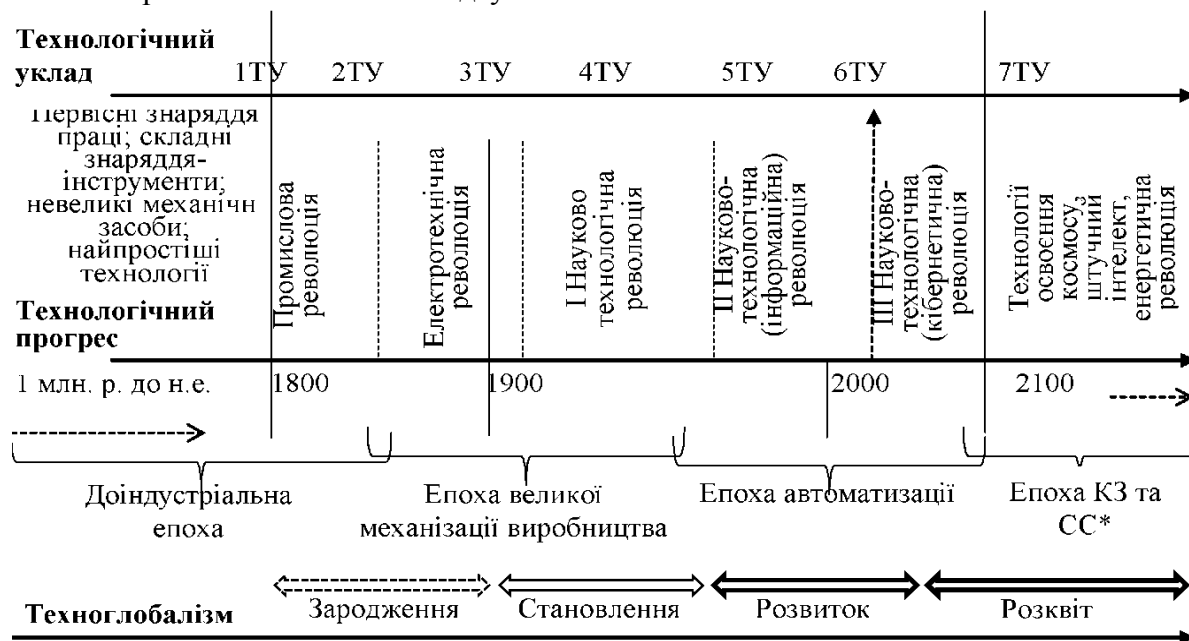

Рис. 1. Схема взаємозв'язку етапів розвитку техноглобалізму та зміни технологічних укладів

Джерело: розроблено автором шляхом модифікації схеми [2, с. 18].

Економіка розвинених держав відповідає 5-му технологічному укладу та характеризується поступовим переходом до 6-го та 7-го, тоді як економіка держав, що розвиваються, відповідає 3-му чи 4-му технологічному укладу, а найменш розвинених дер-

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

жав – 1-му та 2-му технологічним укладам, оскільки там використовуються феодальні способи ведення господарства та ручна праця. Техноглобалізм зумовлює поглиблення технологічної асиметрії світу, загострює міжнародну конкуренцію за високотехнологічний сегмент світового ринку, сприяє формуванню у світовому господарстві нових центрів інноваційно-технологічного суперництва [3].

Варто наголосити, що в Україні склалась специфічна модель господарювання, що призвела до низки несприятливих тенденцій, подальшого відставання у технологічному розвитку від провідних держав світу. Фактично Україна наближається до технологічної кризи. Структурно-якісні параметри зовнішньоторговельного обороту України в умовах ведення військових дій формують додаткові силові лінії тиску на національну економіку.

За розрахунками Мінекономрозвитку на базі даних Національного банку України за січень-серпень 2017 року коефіцієнт перевищення імпорту товарів та послуг над експортом товарів та послуг становив 1,12 (у січні-серпні 2016 року – 1,11) [4]. За останні роки завдано значних збитків конкурентним позиціям України на міжнародних ринках як високотехнологічної, так і низькотехнологічної продукції. За даними звіту Світового банку експорт високотехнологічної української продукції у 2015 році становив лише 7,26 % загального експорту промислових товарів. Незважаючи на невелике підвищення в порівнянні з 2014 роком, відставання від індустриальних держав все ще залишається вражаючим – у 5-6 разів (табл. 1).

Таблиця 1

Частка високотехнологічного експорту у загальному експорті промислових товарів

Держава	Роки		
	2013	2014	2015
Україна	5,89	6,51	7,26
Словенія	5,6	5,8	6,4
Румунія	5,7	6,4	7,5
Болгарія	7,96	6,88	7,64
Польща	5,8	6,5	8,7
Словацька Республіка	10,3	10,2	10,3
Естонія	10,5	11,4	11,4
Литва	10,3	10,1	11,9
Чеська Республіка	14,7	14,9	14,9
Латвія	13	15	15,04
Таїланд	20	20,4	21,4
Південна Корея	27	26,8	26,8
Малайзія	43,5	43,8	42,8
Сінгапур	46,9	47,1	49,3

Джерело: [5].

На ринку середньо- та низькотехнологічної продукції, основою якої є продукція металургії, спад експорту за 2014-2015 роки становив 56,3 %, що супроводжувалося зниженням частки таких товарів у структурі експорту до 35 % (при збільшенні експорту відносно I півріччя 2016 р. на 27,8 % частка в I півріччі 2017 р. становила 36 %). Як наслідок, вітчизняний експорт набув рис нетехнологічної та сировинної моделі.

Починаючи з 2016 року сировина вперше сформувала більше половини (51,3 % та 50,4 % у I півріччі 2017 р.) сукупного експорту товарів, тоді як у 2013 р. цей показник був на рівні 34,4 %, а в 2007 р. – лише 20,6 % [6].

У таких умовах першочерговим є завдання розроблення державної стратегії інноваційного розвитку України та удосконалення інструментів стимулювання інноваційної діяльності. Систематизуємо інструменти інноваційної політики за підсистемами національної інноваційної системи.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1. Фінансові інструменти стимулювання інновацій відіграють важливу роль в усіх успішних державах, які розвивають економіку знань і дбають про зростання та конкурентоспроможність національної економіки. За загальними тенденціями належна політика у цій сфері повинна встановлювати довгострокові цілі й дотримуватися стабільного і послідовного збільшення інвестицій в інноваційну систему [7].

Після фінансово-економічної кризи, яка позначилась на усіх сферах національної економіки питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у 2010 році була найменшою за останнє десятиліття (13,8 %) (табл. 2). Нове піднесення припадає на 2011 рік, коли відсоток інноваційної активності становив 16,2 %, у 2012 та 2013 роках можна спостерігати тенденцію збільшення інноваційної активності, яка зменшилася до кінця 2014 року. Початок військових дій на Сході України та анексія Криму негативно позначились на показниках інноваційної активності промислових підприємств. У 2014-2016 роках спостерігались найнижчі в порівнянні з 2011 роком показники придбання нових знань, машин, обладнання та програмного забезпечення.

Таблиця 2

Інноваційна активність підприємств у 2010-2016 рр.

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками					
			дослідження і розробки	у тому числі		Придбання інших зовнішніх знань	придбання машин обладнання та програмного забезпечення	Інші витрати
				внутрішні НДР	зовнішні НДР			
%		млн грн						
2010	13,8	8045,5	996,4	818,5	177,9	141,6	5051,7	1855,8
2011	16,2	14333,9	1079,9	833,3	246,6	324,7	10489,1	2440,2
2012	17,4	11480,6	1196,3	965,2	231,1	47,0	8051,8	2185,5
2013	16,8	9562,6	1638,5	1312,1	326,4	87,0	5546,3	2290,9
2014	16,1	7695,9	1754,6	1221,5	533,1	47,2	5115,3	778,8
2015	17,36	13813,7	2039,5	1834,1	205,4	84,9	11141,3	548,0
2016	18,9	23229,5	2457,8	2063,8	394,0	64,2	19829,0	878,4

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України.

В основному інноваційну діяльність підприємства ведуть за власні кошти (табл. 3).

Таблиця 3

Джерела фінансування інноваційної діяльності у 2010-2016 рр.

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів				Наукоємність ВВП	Частка бюджетних витрат на науку
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела		
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9	0,83	0,34
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2	0,74	0,3
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6	0,75	0,34
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3	0,74	0,32
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8	0,65	0,25
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0	0,62	0,21
2016	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1	0,48	0,2

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Так, частка бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності протягом 2010-2016 рр. різко зменшилася з 0,34 до 0,20 % ВВП [8], що істотно відстає від витрат на науку в межах ЄС, які становлять у середньому 2 % ВВП європейських держав.

Пряме фінансування за рахунок асигнувань із державного й місцевих бюджетів є досить обмеженим і, як правило, стосується невеликого кола підприємств (2-3 % від загальної кількості інноваційно-активних). Проте використання навіть цих обмежених коштів далеке від пріоритетів інноваційного розвитку, оскільки значна їх частина надається добувним підприємствам, низькотехнологічним і середньотехнологічним виробництвам (металургія, хімія) [8].

Зауважимо, що в Україні кошти державного бюджету здебільшого спрямовуються на фінансування стратегічних напрямів розвитку, визначених у Концепції розвитку національної інноваційної системи. У 2016 році їх фінансування становило 194 558,2 тис. грн, або 95,5 % загального обсягу бюджетного фінансування інноваційної діяльності. У 2016 році як і в попередніх періодах спостерігається найбільший обсяг фінансування четвертого стратегічного пріоритету «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу» (59,4 % загального обсягу фінансування пріоритетів у 2016 році, 51,9 % загального обсягу фінансування пріоритетів у 2015 році), найменше припадає фінансування на п'ятий пріоритет «Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики», що ще раз підтверджує набуття рис нетехнологічної та сировинної моделі економіки.

У 2017 році позитивним зрушенням є закладення в проекті бюджету на 2018 рік фінансування Фонду підтримки інновацій в розмірі 50 млн грн.

Важливим чинником, що збільшує подальше відставання у технологічному розвитку від провідних держав світу, є критичний рівень зношення виробничих фондів. Це обумовлює спрямування переважної частини капітальних інвестицій на утримання та експлуатацію поточних виробничих активів, а не на їх кардинальну модернізацію.

Найвищий рівень зношеності спостерігається у промисловості, в окремих галузях якої основні засоби практично амортизовані. Зокрема, на початок 2016 р. в обробленні деревини та виготовленні виробів із деревини та корка було амортизовано 94,5 % основних засобів, у поліграфічній діяльності – 95,6 %, у виробництві, автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших [9].

У такій ситуації, основною формою просування інновацій стає трансфер технологій, який може здійснюватися або у вигляді знань, досвіду, науково-технічної інформації, або в матеріалах, машинах, обладнанні. Він може виконуватися як на комерційній основі через надання партнеру результатів науково-технічної діяльності, так і на некомерційній основі.

За даними аналітичного звіту у 2016 році за стратегічними інноваційними пріоритетами придбано 35 технологій одним головним розпорядником – МОН України. У 2015 році придбання технологій не здійснювалося. Щодо передавання створених за бюджетні кошти технологій, то, наприклад, у 2016 р. передано 1074 технологій (93,6 % від загального обсягу переданих технологій), що на 36,1 % менше порівняно з 2015 р. Технології передавались підприємствами та організаціями трьох розпорядників бюджетних коштів, з яких найбільше НААН (75,6 %), найменше – НАНУ (лише 3,1 %), частка МОН України становить 21,3 %. Промисловим підприємствам двома розпорядниками передано 108 технологій, що вдвічі менше порівняно з 2015 р. (220 технологій).

Найбільшу частку надходжень у вигляді трансферу у 2014-2016 рр. отримано за пріоритетом «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу», найменшу: у 2014 р. – «Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

військової техніки», у 2015-2016 рр. – «Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища» [9].

Отже, враховуючи сучасний економічний стан держави, фінансування інноваційної діяльності в Україні однозначно має ґрунтуватися на активнішій участі держави як у контексті прямого фінансування, так і у формі трансферу технологій.

Якщо обсяги бюджетних коштів не можна радикально збільшити, то варто, для того щоб їх не розпоршувати, здійснити скорочення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, передбачених відповідним законом з одночасним акцентом на розвиток лише тих, які мають конкурентні переваги.

2. Нормативно-правові інструменти. Інноваційна діяльність в Україні є пріоритетною лише формально. На практиці маємо негативну тенденцію:

– вилучено із Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» положення про надання державної підтримки виконавцям проектів технопарків у вигляді фіскальних стимулів (звільнення від податку на прибуток, звільнення від податку на додану вартість із продажу в Україні, звільнення від сплати ввізного мита, звільнення від сплати ПДВ при імпорті товарів, звільнення від обов'язкового продажу коштів, одержаних в іноземній валюті від реалізації продукції, подовження терміну експортно-імпортних платежів із 90 до 150 днів) [10];

– вилучено Розділ V (Статті 21 та 22) «Особливості в оподаткуванні та митному регулюванні інноваційної діяльності» із Закону України «Про інноваційну діяльність» на підставі Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» [11];

– відмінені податкові стимули, передбачені Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон». Усі суб'єкти спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку реалізують інвестиційні проекти у загальному режимі оподаткування. Це пов'язано з неоднозначним трактуванням переваг та недоліків таких зон органами влади, а також дуже специфічним ставленням до них із боку міжнародних фінансових організацій. Однією з основних проблем функціонування вільних економічних зон в Україні є зниження інноваційного потенціалу інвесторів, які розглядають такі зони лише як «податковий рай» для добре організованої місцевої бізнес-еліти [12];

– не діють фінансові, податкові, кредитні стимули трансферу технологій, у тому числі з оцінки та використання об'єктів права інтелектуальної власності, не запроваджені стимули щодо залучення коштів приватних підприємств у проведення наукових досліджень і розробок. Актуальним залишається питання формування ефективних механізмів парламентського контролю у сферах освіти і науки, інноваційного розвитку суспільства і держави [13].

– Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» не визначено відсоток ВВП, що спрямовується на наукову і науково-технічну діяльність;

– різне трактування законодавчих норм у сфері інновацій (існують різночитання і щодо самого терміна «інновація» та критеріїв інноваційності) обумовлює зловживання державними пільгами з боку бізнесу, який має далеке відношення до інновацій. Істотною перешкодою для здійснення ефективної державної інноваційної політики є відсутність законодавчо закріплених критеріїв віднесення суб'єктів господарювання до інноваційних підприємств;

– відсутність узгоджених пріоритетів інноваційного розвитку держави та її регіонів унеможливорює впровадження результативної державної інноваційної політики, а виділена державна фінансова підтримка розсіюється, втрачається ефект комплексності та синергетичності.

Недосконалість законодавчої бази у сфері регулювання українського ринку інтелектуальної власності дає представникам іноземних держав змогу практично безперешкодно користуватись результатами вітчизняних науково-технічних розробок, у тому числі, створених за кошти Державного бюджету України. Основна частина отриманих в Україні наукових результатів не патентується, а залишаючись без попиту в Україні, публікується у відкритих виданнях, передається за кордон безпосередньо науковими установами або недержавними структурами. Такого роду діяльність перебуває поза контролем держави, призводить до нерегульованого витоку за кордон пріоритетної науково-технічної інформації, завдає суттєвої шкоди економіці держави.

3. Інструменти кадрового забезпечення. Основною функціонування інноваційної системи є наявність кваліфікованої робочої сили. Інструменти кадрового забезпечення спрямовані на підготовку кадрів для інноваційної сфери, узгодження освітньої та інноваційної політики, формування інноваційної культури. Важливість інструментів інноваційної політики обумовлена тим, що інновації генеруються індивідами, а власне інноваційність базується на навичках та креативності індивідів.

Наукові кадри є конкурентною перевагою України. Формування інноваційної культури є одним із пріоритетів української інноваційної політики починаючи з 2003 року. Проте існують певні несприятливі тенденції: виїзд спеціалістів за кордон, який посилюється після введення безвізового режиму з ЄС; дефіцит кадрів для управління, маркетингу, фінансування у сфері інновацій. Проблемою стало залучення молодих талановитих кадрів у наукову сферу через її фінансову та іміджеву непрестижність. На погіршення ситуації впливають непередбачуваність та безсистемність перманентного реформування наукової сфери.

Аналіз фінансування напряму інноваційної діяльності “Навчання та підготовка персоналу” за 2014-2016 роки показав, що у 2016 році обсяг виділених на цю мету коштів становив лише 28,3 тис. грн, або 0,01 %, проти значного обсягу фінансування цього виду діяльності у 2015 р. – 1173,42 тис. грн, або 0,62 %. У 2014 році цей вид теж був найменш профінансований, однак обсяг фінансування його та питома вага у 2015 р. значно зросли. У порівнянні з 2014 р. обсяг виділених коштів збільшився у 3,2 раза, з 2013 р. – у 32,4 раза. Це свідчить про зростаючу потребу у фінансуванні підготовки персоналу та підвищенні їхньої кваліфікації.

В Україні сьогодні немає замкнутого циклу, який би пов'язував науково-дослідні заклади, центри трансферу технологій та промисловий сектор. Зокрема, українська промисловість майже не замовляє у вітчизняних науковців створення технологій для їх виробництв. Вітчизняні підприємства надають перевагу купівлі нових технологій за кордоном перед замовленнями в українських науково-дослідних центрах. Це зумовлено, по-перше, недовірою до якості розроблених вітчизняних технологій, по-друге, незнанням підприємців про існування потрібних їм, можливо навіть вже розроблених, технологій, тому що в Україні не створено уніфікованої бази даних про всі технологічні розробки та дослідження, які проводяться в межах держави.

4. Інфраструктурні інструменти. Інструменти цієї групи використовуються для забезпечення взаємодії учасників інноваційної діяльності. Інновації дуже рідко є результатом зусиль лише однієї компанії або установи. Як результат, уряди різних держав спрямовують свої ресурси на створення та зміцнення кластерів фірм, зв'язків із науково-дослідними інститутами та університетами, поширення знань [14]. Інноваційна інфраструктура виконує ряд функцій: посередницьку, інформаційну, консультативну, девелоперську (створення комфортних умов здійснення інноваційної діяльності), промоутерську (просування інновацій на ринок та їх комерціалізація) [15]. Рівень розвиненості інфраструктури визначає зрілість інноваційної системи. Інноваційна інфраструктура охоплює фінансову, виробничо-технологічну та інформаційну складові.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Наголосимо, що в Україні існують декілька Центрів трансферу технологій (зокрема на базі концерну “Наука”, центри при державних технічних університетах), центри комерціалізації технологій, технопарк та технополіси. Крім того, створено Українську мережу трансферу технологій та Національну мережу трансферу технологій [16; 17].

Українська мережа трансферу технологій (UkrainianTechnologyTransNetwork–UTTN) є складовою частиною інноваційної інфраструктури, яка сприяє комерціалізації науково-технічного потенціалу і розвитку високотехнологічного бізнесу в Україні. Її створення було ініційовано у 2007 р. Академією технологічних наук України. Українська мережа трансферу технологій реалізує європейську модель роботи та має на меті залучення наукового потенціалу України до світового комерційного обороту. Розвиток та формування UTTN спрямований на консолідацію інформаційних ресурсів державних структур України, спеціалізованих організацій, інноваційних центрів міст і регіонів України в єдину мережу трансферу технологій та на її подальшу інтеграцію у європейські мережі, в тому числі в EEN [17; 18].

Національна мережа трансферу технологій (National Technology Transfer Network – NTTN) будується відповідно до методології та моделі Європейської мережі Інноваційних Релей-Центрів та Української мережі трансферу технологій. Відповідно, Національна мережа надає такі ж послуги, як і Українська [17; 18].

Проблема полягає в тому, що дві вищезгадані мережі працюють майже паралельно, а їхні бази даних не об’єднані в одну загальну базу, що створює перешкоди на шляху вільного та швидкого доступу до всіх наявних профілів для потенційного покупця та продавця.

Проте основна частина центрів трансферу входить до Української мережі трансферу технологій. Тому виникає певна розпорошеність мережі, оскільки UTTN та Національна мережа взаємно не інтегровані.

Отже, вирішити проблему розпорошеності інформації можна шляхом інтеграції розрізнених мереж трансферу технологій в єдину потужну мережу, що призведе до:

- підвищення ефективності використання науково-технологічного потенціалу України, організації цивілізованого трансферу технологій, спрямування коштів, отриманих від реалізації нематеріальних активів на відтворення науково-технологічної сфери України;
- активізації процесу розроблення і впровадження нових прогресивних технологій; посилення впливу реалізації наукомісткої продукції на модернізацію промислового комплексу;
- сприяння поглибленню інтеграції України в загальноєвропейський науково-технологічний простір.

Аналіз політичних аспектів такого рішення дозволяє визначити ризики, негативні наслідки та потенційні складнощі, які можуть виникнути під час вирішення сформульованої проблеми. Через наявність двох розрізнених мереж трансферу технологій виникає хаотичність у розміщенні та пошуку технологій. Таким чином, обсяги трансферу технологій та комерціалізації результатів наукових розробок будуть незначними, що дестимулюватиме наукову діяльність, призводитиме до витоку результатів наукових досліджень за кордон, гальмуватиме розвиток української промисловості та інших галузей національної економіки.

Однією із проблем у розвитку трансферу технологій в Україні є нерівномірність розподілу інноваційної інфраструктури у регіонах та відсутність великих наукових об’єднань, які б централізовано здійснювали дослідницьку діяльність та комерційний трансфер і змогли б максимально задовольнити потребу вітчизняних підприємств у якісних виробничих технологіях.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Потрібно розпочати роботу щодо створення на базі Української мережі трансферу технологій Єдиної універсальної (Universal) об'єднаної Української мережі трансферу технологій (UUTTN), куди б входили всі можливі міні-мережі, центри трансферу технологій, технологічні брокери, наукові центри при університетах, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційні агентства, тобто всі ті установи, які різним чином виступають посередниками між виробниками технологій та їх покупцями.

Отже, удосконалення інфраструктури інноваційної діяльності можливе через:

1. Створення єдиної інтегрованої бази технологічних профілів (загальнодержавного реєстру технологій), яка об'єднає всі технологічні бази даних, що, своєю чергою, дасть змогу уніфікувати дані та максимально спростити розміщення пропозицій та запитів, а також зробіть пошук технологій для вітчизняних підприємців доступнішим та надасть можливість віднайти саме ту технологію, яка потрібна для їхнього бізнесу.

2. Визначення в кожному регіоні основного центру трансферу та створення в ньому спеціального підрозділу, який займатиметься формуванням бази даних про нові технології в усьому регіоні та відправленням цієї інформації до єдиного координаційного центру Універсальної української мережі трансферу технологій у м. Києві. Ним може стати Київський центр інноваційного розвитку, який є основним у Мережі регіональних центрів з інвестицій та розвитку.

3. Здійснення Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації України разом з представниками Єдиної універсальної об'єднаної Української мережі трансферу технологій заходів для синхронізації системи з європейською мережею трансферу технологій – EEN.

Реалізація цієї пропозиції покращить бізнес-середовище, оскільки будуть запроваджені єдині умови доступу до мережі трансферу технологій, скоротяться витрати підприємців на пошук потрібних наукових розробок.

Висновок. У сучасному світі вирішальним фактором забезпечення конкурентоспроможності та покращення структурних характеристик економіки будь-якої держави є інновації. Ефективність державної інноваційної політики залежить передусім від узгодженої взаємодії розробників та споживачів інновацій, розвиненої інноваційної інфраструктури. Незважаючи на негативні тенденції щодо переорієнтації моделі економіки та концентрація на експорті сировини, нарівняфабрикатів і продукції з низькою часткою доданої вартості, перехід економіки України на інноваційну модель розвитку є безальтернативним завданням. В умовах подолання негативних наслідків циклічних криз в економіці різних рівнів та з метою забезпечення формування тенденцій щодо стійкого економічного розвитку вирішальним чинником є удосконалення інструментів інноваційної політики.

Список використаних джерел

1. *Філіпенко А. С.* Світова економіка / А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков. – К. : Либідь, 2000. – 582 с.
2. *Ресурси та моделі глобального економічного розвитку* : монографія / [Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, А. М. Колот, Я. М. Столярчук, та ін.]; за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка та А. М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2011. – 703 с.
3. *Козаченко Р. П.* Міжнародний трансфер технологій в забезпеченні конкурентного розвитку країн : дис. ... канд. ек. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Козаченко Р. П. ; Національний авіаційний університет – К., 2016. – 215 с.
4. *Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України.* – К. : Департамент міжнародного торговельно-економічного співробітництва та європейської інтеграції, 2011. – 12 с.
5. *High-technology exports* [Електронний ресурс] // The world bank. – 2016. – Режим доступу : <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.MF.ZS>.
6. *Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році».* – К. : НІСД, 2017. – 928 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

7. *Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України*. Том 3. Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів. Остаточний варіант (проект від 19.10.2011). – К. : Фенікс, 2011. – 76 с. – (проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні»).

8. *Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік* // Міністерство освіти і науки України Український інститут науково-технічної і економічної інформації. – К., 2016. – С. 199.

9. *Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2016 рік* // Міністерство освіти і науки України Український інститут науково-технічної і економічної інформації. – К., 2017. – С. 131.

10. *Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків* [Електронний ресурс] : Закон України від 16 липня 1999 р. № 991-XIV. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.

11. *Про Державний бюджет України на 2005 рік* [Електронний ресурс] : Закон України від 5 січня 2006 р. № 2285-15. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2285-15/page>.

12. *Точиліна І. В.* Аналіз основних тенденцій щодо надання податкових пільг в Україні в контексті стимулювання інноваційного розвитку / І. В. Точиліна // *Економіка та держава*. – 2015. – № 7. – С. 112-117.

13. *Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави* [Електронний ресурс] : Постанова Верховної Ради України від 11 лютого 2015 р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/rv/182-19>.

14. *Антоненко І.* Співробітництво України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями – шлях до стабільності та розвитку в період кризи [Електронний ресурс] / І. Антоненко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2009_13/Antonenko.pdf.

15. *Бажал Ю. М.* Знаннєва економіка – економіка конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Ю. М. Бажал // *Інформаційне суспільство. Шлях України*. – Режим доступу : www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/414/1/Bazhal/Znanneva_economica.pdf.

16. *Кравчун О. С.* **Трансфер ідей і технологій: геоеконімічні вимоги** / Кравчун О. С. // *Наука як ресурс модернізаційної стратегії держави : матеріали наук. конф. (Київ, 16 трав. 2012 р.)* : у 2 т. – К. : НАДУ, 2012. – Т.1. – С. 156–157.

17. *Крючкова В. І.* Структурні чинники розвитку економіки України : монографія / В. І. Крючкова. – К. : Наукова думка, 2004. – 319 с.

18. *Череп А. В.* Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності / А. В. Череп, О. Ф. Андрінова. – К. : Кондор, 2007. – 356 с.

References

1. Filipenko, A. S., Rohach, O. I., Shnyrkov O. I. (2000). *Svitova ekonomika [World economy]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

2. Lukianenko, D. H., Poruchnyk, A. M. (Eds.), Kolot, A. M., Stoliarchuk, Ya. M. et al. (2011). *Resursy ta modeli hlobalnoho ekonomichnoho rozvytku [Resources and models of global economic development]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

3. Kozachenko, R. P. (2016). *Mizhnarodnyi transfer tekhnolohii v zabezpechenni konkurentnoho rozvytku krain [International technology transfer in ensuring the competitive development of countries]*. National Aviation University, Kyiv [in Ukrainian].

4. *Tendentsii rozvytku zovnishnoi torhivli Ukrainy [Trends in the development of foreign trade in Ukraine]* (2011). Kyiv: Departament mizhnarodnoho torhovelno-ekonomichnoho spivrobitnytstva ta yevropeiskoi intehratsii [in Ukrainian].

5. High-technology exports (2016). *The world bank*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.MF.ZS>.

6. *Analychna dopovid do Shchorichnoho Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshe Ukrainy v 2017 rotsi» [Analytical report to the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine “On the Internal and External Situation of Ukraine in 2017”]* (2017). Kyiv: NISD [in Ukrainian].

7. Innovatsii v Ukraini: Yevropeyskiy dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy. Tom 3. Innovatsii v Ukraini: *propozytsii do politychnykh zakhodiv. Ostatochnyi variant (proekt vid 19.10.2011)* [Innovation in Ukraine: European Experience and Recommendations for Ukraine. Volume 3. Innovation in Ukraine: Proposals for policy measures. Final version (project dated 19.10.2011)] (2011). Kyiv: Feniks [in Ukrainian].

8. Stan rozvytku nauky i tekhniki, rezultaty naukovoї, naukovo-tekhnichnoi, innovatsiinoї diialnosti, transferu tekhnolohii za 2015 rik [The state of science and technology development, the results of scientific, scientific and technical, innovation, technology transfer for 2015] (2016). Kyiv [in Ukrainian].

9. Stan rozvytku nauky i tekhniki, rezultaty naukovoї, naukovo-tekhnichnoi, innovatsiinoї diialnosti, transferu tekhnolohii za 2016 rik [The state of science and technology development, the results of scientific, scientific and technological, innovation, technology transfer for 2016] (2017). Kyiv [in Ukrainian].

10. Pro spetsialnyi rezhym investytsiinoї ta innovatsiinoї diialnosti tekhnolohichnykh parkiv [On Special Regime of Investment and Innovation Activity of Technological Parks]. № 991-XIV (July 16, 1999). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.

11. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2005 rik [About the state budget for 2005]. № 2285-15 (January 5, 2006). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2285-15/page>.

12. Tochylyna, I. V. (2015). Analiz osnovnykh tendentsii shchodo nadannia podatkovykh pilh v Ukraini v konteksti stymuliuвання innovatsiinoho rozvytku [Analysis of the main trends in providing tax incentives in Ukraine in the context of stimulation of innovative development]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 7, 112-117 [in Ukrainian].

13. Pro stan ta zakonodavche zabezpechennia rozvytku nauky ta naukovo-tekhnichnoi sfery derzhavy [On the Status and Legislative Support of the Development of the Science and the Scientific and Technical Sphere of the State] (February 15, 2015). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/182-19>.

14. Antonenko, I. (2009). Spivrobitnytstvo Ukrainy z mizhnarodnyimi finansovo-kredytnymi orhanizatsiiamy – shliakh do stabilnosti ta rozvytku v period kryzy [Ukraine's cooperation with international financial and credit organizations is a path to stability and development during the crisis]. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2009_13/Antonenko.pdf.

15. Bazhal, Yu. M. Znannieva ekonomika – ekonomika konkurentospromozhnosti [Knowledge economy – the economy of competitiveness]. *Informatsiine suspilstvo. Shliakh Ukrainy – Information society. The Way of Ukraine*. Retrieved from www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/414/1/Bazhal/Znanneva_economica.pdf.

16. Kravchun, O. S. (2012). Transfer idei i tekhnolohii: heoekonomichni vymohy [Transfer of ideas and technologies: geoeconomic requirements]. *Nauka yak resurs modernizatsiinoї stratehii derzhavy: naukova konferentsiia – Science as a resource of the modernization strategy of the state: Scientific Conference* (Kyiv, May 16, 2012). Kyiv: NADU [in Ukrainian].

17. Kriuchkova, V. I. (2004). *Strukturni chynnyky rozvytku ekonomiky Ukrainy [Structural factors of economic development of Ukraine]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

18. Cherep, A. V., Andronova O. F. (2007). *Transfer tekhnolohii yak instrument realizatsii innovatsiinoї diialnosti [Technology transfer as an instrument for innovation]*. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

Куйбіда Степан Васильович – аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки ІПДО НУ «Львівська Політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, 79000, Україна).

Куйбида Степан Васильевич – аспирант кафедры теоретической и прикладной экономики ИПДО НУ «Львовская Политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, г. Львов, 79000, Украина).

Kuibida Stepan – PhD student, National University Lviv Polytechnic (12 Stepan Bandera Str., 79000 Lviv, Ukraine).